

HET GAAT JE NIET IN DE KOUWE KLEREN ZITTEN...

U hebt misschien wel gemerkt dat allerlei kinderdeskundigen zich nogal zorgen hebben gemaakt over uw kinderen. Natuurlijk niet zoals U dat deed, want wat U hebt meegemaakt kan alleen iemand meevoelen die in dezelfde omstandigheden verkeerde. Daarom hebt U ook zoveel aan elkaar gehad, hebt U elkaar er doorheen (en hopelijk er overheen!) geholpen.

Nee, die zogeheten deskundigen waren vooral bang dat de kinderen op een zo ernstige bedreiging zouden reageren met een soort 'zenuwzinking', direct of pas na enige tijd, en vandaar dat ze hun hulp aanboden, omdat je vaak veel ten goede kunt keren als je er maar op tijd bij bent. U weet: voorkómen is beter dan genezen. En ook als er al leed en schade is toegebracht, is het van belang zo snel mogelijk hulp te bieden bij de verwerking daarvan.

Maar we hebben u en uw kinderen schromelijk onderschat: in Bovensmilde kunnen ze kennelijk wel tegen een stootje, en dat is een complimentje waard.

De ouders krijgen vaak de schuld als er iets mis gaat met hun kinderen, ze mogen ook best eens worden geprezen als het goed gaat, als de kinderen het er zo goed van af blijken te brengen.

Nu hebt U zelf om enige voorlichting gevraagd, o.a. omdat U zo goed mogelijk bedacht wilt zijn op de reacties die alsnog kunnen optreden: een gewaarschuwd mens telt voor twee. Gezien de ervaringen die we tot nu toe met U hebben gehad, zouden we willen zeggen: blijf Uw licht vooral bij elkaar opsteken, blijf voorlopig onderling ervaringen uitwisselen; er zijn genoeg hulpkrachten 'achter de hand' om met U mee te denken en om U zo nodig met raad en daad bij te staan. De noordelijke nuchterheid zal U daarbij wel op het goede spoor houden, naar mag worden aangenomen. Maar het is toch misschien wel goed om iets te zeggen over de soort 'gedachtenkronkels' waar kinderdeskundigen nogal eens van uit gaan, en waar U uit uzelf misschien niet zo gauw op zou komen. Het zijn slechts voorbeelden om U een beetje vertrouwd te maken met de manier van denken die (vermoedelijk en hopelijk) de Uwe niet zal zijn, maar die in bijzondere omstandigheden als deze toch wel degelijk van nut zijn; en het biedt U misschien een aanknopingspunt voor een gesprek met de maatschappelijk werker(ster) die contact met u heeft (en voorlopig nog houdt).

Ze vonden die jongens nog aardig ook...

Ze vonden die jongens nog aardig ook... is een veelgehoorde klacht. Veel ouders verbazen zich daar zeer over. Toch is dit iets wat al werd verwacht, wat zelfs wel is voorspeld. U weet toch dat destijds in Wijster dat ook het geval was, dat zelfs kritische volwassenen na zoveel dagen gijzeling opeens heel veel waardering en zelfs bewondering hadden voor die Zuid-Molukkers? Dit is een heel bekende menselijke reactie, nl. dat je je gaat indenken (en inbeelden) dat je net zo sterk en machtig bent als degene die je bedreigt. Volwassenen schamen zich daar dan naderhand over – en die schaamte is een van de diepere wortels van het zogenaamde concentratiekampsyndroom. Kinderen hoeven zich gelukkig voor zoiets niet te schamen: ze zijn altijd al in de positie van de zwakkere, die afhankelijk is van de grillen en grollen van de volwassenen (thuis en op school) – dus voor hen is die overgang lang niet zo groot; en ook met die schaamte achteraf zal het wel wat meevallen.

Alleen U, als ouders, moet er wel tegen kunnen en dat zal niet altijd meevallen, want zelf zult U ze voorlopig wel kunnen schieten..., en waarderende woorden over die overvallers zullen U gemakkelijk in het verkeerde keelgat schieten. Probeer het toch maar een beetje betrekkelijk te zien, als iets dat 'erbij hoort' en wat voor U misschien geruststellender is: dat voorbij gaat. En dat ze misschien vol zitten van oorlogstuig en oorlogsspelletjes – tja, dat kán inderdaad wel komen van dat indrukwekkende schietgerei van de overvallers, maar ook op straat zien ze momenteel wel het een en ander, dus daar kan het ook aan liggen. Sommigen onder U zullen zich de bevrijding nog wel herinneren: ook toen was iedereen gek op soldaten en wat daarbij hoorde, en ook daarvan zijn toen de meeste wel weer genezen.

Ze hadden eigenlijk toch wel wat meer heimwee mogen hebben....

Ze hadden eigenlijk toch wel wat meer heimwee mogen hebben.... vindt U misschien. Dat vinden namelijk veel ouders, ook als het een gewone logeerpartij betreft. Ze horen dan maar al te graag dat hun kind toch een beetje naar huis heeft verlangd; en als dat niet het geval blijkt te zijn, zijn ze soms een beetje sneu.

Heel begrijpelijk – heel gewoon, want de ouders hebben hun kind gemist en hopen dat dit gevoel wederkerig is geweest. Alleen: het gaat in feite over verschillende dingen. Ouderliefde is heel iets anders dan liefde voor de ouders, dus ook het verlangen van de ouders naar hun kind is van een heel andere orde dan het omgekeerde,

het verlangen naar huis en naar ouders. Een ouder kan het kind niet missen – nu niet en nooit niet! Een kind kan zijn ouders wél missen, is het nu (nog) niet dan toch wel later als het groot is – dat is de gewoonste zaak van de wereld. Heimwee van het kind is als het ware meer egoïstisch, en dat betekent dat het vaak best wat meevalt als er maar aan zijn (primaire levens-)behoeften wordt voldaan.

En tenslotte waren ze in Bovensmilde in een vertrouwde omgeving en met hun eigen huis min of meer om de hoek. En van alles wat daar tussen zat, hadden ze toch slechts een flauwe notie, dus viel het een beetje mee met hun heimwee.

Bovendien hadden ze immers hun eigen onderwijzers en onderwijzeressen bij zich, en dat zijn volwassenen die voor kinderen soms (een tijdlang) belangrijker zijn dan de eigen ouders (wat ook niet altijd een even fijn gevoel is voor de ouders...). Maar wat we ons vooral moeten proberen in te denken: zij misten hun kind niet, zij misten hooguit hun ouders en dat is iets heel anders; daarom gaan zoveel kinderen ook gewoon hun gang, alsof er niets is gebeurd. En er is misschien in hun ogen ook niks gebeurd, niks om je nog langer druk over te maken.

Ze zouden best wat banger kunnen zijn geweest...

Ze zouden best wat banger kunnen zijn geweest... ben je geneigd te zeggen. Maar ook daarbij moeten we wel bedenken: zij wisten niet wat wij wisten, en zij kijken heel anders tegen de wereld (de werkelijkheid) aan dan wij. Kinderen kunnen zich nog veel makkelijker iets wijs laten maken en bijvoorbeeld denken dat iets niet echt waar is (maar bijvoorbeeld een toneelstukje, zoals velen hebben gedacht: alleen duurde dit toneelstukje wel wat erg lang...) Bovendien zijn kinderen veel minder toekomstgericht, maken ze zich veel minder zorgen voor de dag van morgen. Wie nu leeft – nu zorgt, dat is het devies van kinderen. Hun grootste zorg was misschien die voor hun ‘natje en droogje’, en daar werd immers vrij goed voor gezorgd. Alleen was de patat soms niet warm genoeg en een beetje aan de slappe kant, en de gehakt was ook niet al te best... Door zulk soort ‘kleine zorgen’ houdt je jezelf de echte zorgen mooi van het lijf; en dat hun leven echt gevaar liep, dat heeft waarschijnlijk niemand willen (of kunnen) geloven.

Veel volwassen Nederlanders (behalve U – direct betrokken ouders!) hebben ook nooit echt kunnen geloven dat er de kinderen iets zou worden aangedaan, dus zo gek is het misschien toch ook weer niet...

Waar U wel voor moet oppassen, is dat u hen alsnog een soort angstverwachting opdringt, die dan in dezelfde richting zou gaan als die van U. Dus bijvoorbeeld angst voor de school of voor Zuid-Molukkers in het algemeen. Kinderen gedragen zich vaak heel ‘gedwee’ op de wijze zoals het van hen wordt verwacht; wordt er van hen verwacht dat ze vervelend zijn of ondeugend, dan zijn ze dat, wordt er van hen bangheid verwacht, nou, dan zijn ze bang. Pas als de ouders zelf voor hun gevoel niet overmatig bang (meer) zijn, kan de eigenlijke angst van de kinderen goed worden beoordeeld. En die blijkt dan vaak het beste tegen bedtijd, als de duisternis valt en het alleen-zijn nadert. Die angst moet dan niet direct worden weggemoffeld (bijv. door een slaaptabletje), maar daar moet gewoon even op in worden gegaan. Bijvoorbeeld door het kind een nachtlampje te gunnen of het enkele nachten (niet al te lang!) in het ouderlijke bed te laten slapen.

Houdt de angst aan, of wordt de slaap blijvend belemmerd, door bijv. bange dromen of nachtmerries, dan is het wel raadzaam om eens een deskundige te raadplegen.

Ze kunnen je soms zo verwijtend aankijken...

Ze kunnen je soms zo verwijtend aankijken... verbeelden de ouders zich dan. Net of er een stil verwijt in hun blik ligt. En dat zou best kunnen, want de ouders hebben hen maar mooi in de steek gelaten, voor hun gevoel! Natuurlijk: U kon het niet helpen, U werd tegengehouden door wegversperringen en militairen, maar weten zij veel...? In de ogen van vooral jonge kinderen (van de kleuterschool en van de eerste klassen) zijn de ouders vrijwel almachtig: die kunnen alles, die zijn overal de baas van. Dus waarom kwamen ze hun kind niet even halen - die eerste avond en die lange avonden daarop volgend? Hier helpt geen redelijke uitleg, dit is een gevoel, dus iets wat je hen niet uit het hoofd kunt praten. Laat maar zitten, het gaat pas over als ze groter worden – en de ouders steeds kleiner worden in hun ogen, steeds machtelozer, steeds meer zoals ze werkelijk zijn. En probeer in elk geval geen tegenprestaties te leveren, door bijv. met allerlei presentjes en beloningen en verwennertjes uw schuldgevoel bij hen af te kopen.

U valt niets te verwijten, U hebt ook Uzelf niets te verwijten – dus laat U door Uw kinderen niet iets aansmeren op dit punt. Het is hún zaak dat ze meer van u hebben verwacht dan U kon geven; door dit soort teleurstellingen worden ze ouder en wijzer (U weet wel: een illusie armer en een ervaring rijker). Door Uzelf verwijten te maken en Uzelf een bepaalde houding op te leggen, zou U zichzelf niet meer zijn – en dat laatste is nu juist iets wat de kinderen willen: dat pa en moe weer gewoon zijn, net zoals ze altijd waren. Dus ook boos op z’n tijd, ouderwets boos, dan pas zal het kind merken: Ha, hij is weer de ouwe... En dat is zó’n goed gevoel, daar zal het kind best dat verbod of die schrobbering voor over hebben.

Ze vertellen maar niks, je moet ze de woorden uit de mond trekken...

Ze vertellen maar niks, je moet ze de woorden uit de mond trekken... en dat is niet goed, denkt U misschien. Want iedereen beweert immers dat ze zichzelf moeten uiten, dat ze, zoals dat heet, van hun hart geen moordkuil moeten maken.

Dat is ook zo, doch tot op zekere hoogte: elk vogeltje zingt zoals het gebekt is. Je hebt kinderen die met hele verhalen thuis komen van een schoolreisje én je hebt kinderen die geen woord loslaten of pas na enkele dagen eens wat vertellen. En dan komen vaak pas de dingen los die echt indruk hebben gemaakt. Je hebt mensen in soorten – je hebt ook kinderen in soorten. Kletskousen en hele gesloten typen. Constante praters en meer van die kinderen die nu en dan eens heel mededeelzaam worden.

U weet – als niemand anders – hoe Uw eigen kind in zijn gewone doen en laten is. Reageert het nu net zo, dan is er geen reden tot ongerustheid, alleen doet U er wel goed aan in beide omstandigheden present te zijn: wordt er niks verteld, dan is het goed (dan zit u samen gezellig tv te kijken), maar komt er een verhaal, dan bent U een belangstellende luisteraar. Dit geldt in het bijzonder als Uw kind een gedrag vertoont dat ongewoon voor hem of haar is: is het kind onnatuurlijk zwijgzaam, zeur het dan niet teveel aan het hoofd, maar wees wel waakzaam en probeer een sfeer te scheppen dat vertellen makkelijk gaat; is hij/zij ongewoon spraakzaam, ga er dan niet teveel op in, maar probeer hem/haar zo gauw mogelijk weer in het gebruikelijke spoor terug te krijgen.

Lok niet steeds nieuwe verhalen uit (hoe benieuwd U ook bent...), maar probeer hem door ongedwongen afleiden een beetje van zijn onnatuurlijk drukke gepraat af te krijgen; is zij niet te stuiten in de verhalen, dan moet U haar natuurlijk laten uitpraten, ook al zou zij daardoor later in bed komen.

Ze lijken opeens veel ouder geworden...

Ze lijken opeens veel ouder geworden... en wijzer, lijkt het wel. U moet bedenken dat vooral de kinderen uit de hoogste klassen zich misschien mee verantwoordelijk hebben gevoeld voor ‘de kleintjes’- dat was heel flink van hen, dat verantwoordelijkheidsgevoel, maar het heeft waarschijnlijk een minder ‘flinke’ betekenis. Door een beetje de oudere uit te hangen, door zorgzaam voor kleineren te zijn, kon je je eigen angst en benauwdheid misschien een beetje vergeten. Een heel begrijpelijke en goede reactie, maar als ze zo’n houding thuis voort zetten en bijv. net zo blijven optreden tegen de kleinere broertjes en zusjes, dan kan dat wel irriterend gaan werken. Want vooral de misschien toch al wat afgunstige broertjes en zusjes zullen dat niet nemen en het gekibbel zal dan ook al gauw niet van de lucht zijn. Iets wat op zichzelf niet erg is, want dat lucht lekker op, ook al krijgen de ouders er misschien hoofdpijn van (na de doorgemaakte spanningen en de vredige stemming van vlak na de bevrijding, valt dat gekrakeel hen wellicht wat erg rauw op het lijf). Het kan ook zijn dat het ‘vroegwijze’ gedrag U als ouders irriteert, omdat er iets in doorklinkt van: wij hadden wel beter geweten, wij waren niet zo ongerust geweest, enz. enz. Vooral daarom is het goed te bedenken dat het bij de kinderen een soort vlucht is geweest, dat spelen van de ouderrol, en dús een bewijs van hun bangheid. En dan is het hun misschien toch wel graag gegund...

Ze doen opeens weer zo kinderachtig...

Ze doen opeens weer zo kinderachtig... dat is de tegenovergestelde reactie, die waarschijnlijk wel vaker zal voorkomen. Zelfs een volwassene-in-nood heeft de neiging weer klein-kinderlijk te gaan reageren (denk maar eens aan een volwassene die in een ziekenhuis is opgenomen), laat staan kinderen die nog maar net de moederschoot zijn ontgroeid. Wat ligt meer voor de hand dan deze soort ‘vlucht’, deze ‘weg terug’. En wat wil het zeggen, dat ‘infantiele’ gedrag? Dat kunt U zelf wel invullen: weer dingen gaan doen waar ze allang overheen waren, waar ze intussen al te groot voor waren geworden. Dat kan duimzuigen zijn of krom-praten of huilerigheid, maar ook bedplassen en broekpoepen, en heel vaak zal het gewoon een openlijk toevlucht-zoeken bij de ouders zijn.

Overdag weer op schoot willen zitten of extra aangehaald willen worden, en tegen de nacht bij de ouders in bed willen. Heel normale en begrijpelijke reacties, die pas verontrustend worden als ze al te heftig van aard zijn of te lang aanhouden. Raadpleeg in twijfelgevallen Uw huisarts of maatschappelijk werker. Vooral als Uw kind echt een terugval te zien geeft in zijn totale gedrag, dus zich opeens voordoet alsof het jaren jonger is geworden over de hele linie, dan is het nodig hulp in te schakelen - maar in deze vorm zal het zelden voorkomen.

Ze hebben een groot woord, maar een o-zo klein hartje...

*Ze hebben een groot woord, maar een o-zo klein hartje...*en ook dat is een verschijnsel dat U allen van vroeger nog wel kent, van toen U zelf nog jong was: dat opscheppen was vaak een manier om je eigen bangheid te overstemmen. Dat Uw kinderen bang zijn geweest staat wel vast, hoe ze dat ook trachten te ontkennen. En misschien proberen ze het wel te ontkennen omdat ze aan U merken dat U het zelf zo benauwd hebt gehad (of nog heeft...), want zoiets doet vaak de angst van de kinderen weer opflikkeren, en daar kunnen ze dan opnieuw een stoer gedrag tegenover stellen.

Van belang is dat U hen toestaat zich bang te tonen. Vooral de jongetjes – want nog steeds schrijft onze moraal voor: jongens huilen niet. Daarom hadden de vaders het misschien ook moeilijker hun tranen te tonen dan de moeders. Mannen moeten zich immers goed houden, moeten flink zijn, mogen niet van hun stuk raken. U hebt aan den lijve ondervonden hoe moeilijk dat is (een onmogelijke eis!), dus U zult het van uw kinderen ook niet verlangen, althans de eerste tijd niet. Als U ze hun kleine hartje gunt, gunt U ze vanzelf ook hun grote mond (althans de eerste tijd: het moeten natuurlijk geen opscheppertjes blijven). En wat die angst betreft en de verwerking ervan: het opvangprogramma dat in overleg met U wordt opgesteld, zal zeker ook hieraan aandacht besteden; want nogmaals: ze zijn vast en zeker bang geweest en zoiets moet je verwerken, voor jezelf of samen met anderen; maar ‘ontkennen’ (of ‘verdringen’) is in het algemeen de slechtste manier van verwerken.

Ze waren daar schijnbaar zo rustig als wat en nu is er soms geen huis met hen te houden...

Ze waren daar schijnbaar zo rustig als wat en nu is er soms geen huis met hen te houden... en dat is een bittere pil: kennelijk kwamen ze meer onder de indruk van een paar van die rotjongens dan van hun eigen ouders. Maar spijt U dat nu echt?

Gelukkig kunnen ouders nooit zo bedreigend zijn, dus ook nooit zoveel indruk maken dat kinderen zich doodstil houden (lukt dit wel, dan moeten ouders zich ernstig afvragen of ze niet veel te streng zijn, veel te imponerend en intimiderend). Maar kinderen die zich zo’n lange tijd in hebben moeten houden, hebben natuurlijk een sterke behoefte aan afreageren, aan uitspringen en uitrazen. Extra drukke en overbeweeglijke kinderen hebben dat al na een normale schooldag, maar vrijwel alle kinderen zullen dat hebben na zo’n lange periode van gedwongen rust. Alleen zullen de van nature drukke kinderen weer de grootste behoefte hebben aan dat uitrazen, zelfs meer dan aan uitslapen misschien; en zullen de bedaarde kinderen ook dit veel gematigder doen. Maar een zekere mate van ongedurigheid en onrustige bedrijvigheid zullen ze waarschijnlijk gemeen hebben. Sterker nog: blijft dit uit, of is Uw kind juist het tegenovergestelde, nl. opmerkelijk sloom en hangerig en niet erg actief en ondernemend, dan moet U wat extra op hem/haar bedacht zijn. Misschien zit het kind dan toch wel een beetje in de put, is het wat verdrietig. Een kind dat niet vrolijk is (zoals het hoort op deze schoolleeftijd!) moet je altijd goed in de gaten houden en eventueel eens laten praten met een kinderdeskundige (kinderpsycholoog of kinderpsychiater).

Het is U niet in de kouwe kleren gaan zitten, dát mogen we wel aannemen.

Sommigen van U zullen behalve de angsten en zorgen ook teleurstellingen hebben beleefd (bijv. in Uw vrienden of familieleden of zelfs in Uw wederhelft), doch daarnaast juist heel goede ervaringen hebben gehad (steun aan elkaar hebben beleefd, gemeenschapsgevoel ervaren, enz.). En zo zal het ook met de kinderen zijn geweest – ook van kind tot kind verschillend.

Enerzijds zullen ze saamhorigheidsgevoel en solidariteit hebben leren kennen, en misschien voor het eerst van hun leven echt zorg voor anderen hebben gevoeld, maar daarnaast zullen ook negatieve ervaringen niet zijn uitgebleven, zoals afgunst op anderen, gevoelens van zwakte en kleinheid, of het gevoel dat je jezelf tegenvalt, dat je jezelf teleurstelt. Het is allemaal niet te voorspellen, daarvoor zijn de mensen, en dus ook de kinderen, te gevarieerd en te verrassend.

Houdt U ze in het begin een beetje in de gaten en let op elk ongewoon gedrag, d.w.z. dingen die ze vroeger niet deden, eigenschappen die ze voorheen niet vertoonden. Maar doe dat ook weer niet al te nadrukkelijk, want dat zou hen maar op gedachten brengen; ze zouden zich onnatuurlijk kunnen gaan gedragen, alleen al omdat er zo op hen gelet wordt.

En bovendien: de broertjes en zusjes hebben nu ook al reden genoeg om jaloers te zijn (zij zijn niet gegijzeld geweest, naar hen is niet verlangd, zij worden niet even lekker verwend), dus geef daartoe zo weinig mogelijk aanleiding en strijk ook hén eens extra over hun bol.

En tenslotte iets wat je waarschijnlijk tegen U helemaal niet hoeft te zeggen: doe vooral zo gauw mogelijk weer zo gewoon mogelijk, ook in de zin van: herstel het normale leefpatroon van alledag. Want niets is zo rustgevend en zo geruststellend voor een kind als de alledaagse sleur, dat alles z’n gewone gangetje gaat en bij het oude blijft. Juist daarom was die gijzeling zo’n brutale inbreuk – iets wat je hen gewoon niet aan had mogen doen!